

Summary – Rare. First record in 1985, many records since. Moist *Fagus* and *Alnus-Populus* forest, often near streams. Adults fly in more shady conditions than other *Sphegina* species.

Sphiximorpha Fopblaaskoppen

MR

Grote, slanke, zwart-met-gele zweefvliegen (12-14 mm) die op wespen en blaaskopvliegen lijken. Ze hebben lange antennen, die in tegenstelling tot *Ceriana* rechtstreeks op het voorhoofd zijn ingeplant. De antenneborstel staat op de top van het derde antennelid. De voorrand van de vleugel is verdonkerd. *Sphiximorpha*-soorten zijn van blaaskopvliegen te onderscheiden aan onder andere het aanhangsel van vleugelader 3 in cel 2.

Taxonomie en determinatie

De Nederlandse soort kan op naam gebracht worden met alle Nederlandstalige determinatiewerken. In Bradescu (1991) zijn drie Europese soorten opgenomen; Sack (1932) onderscheidt nog enkele andere soorten.

Verspreiding

Kosmopolitisch genus met tientallen soorten, voornamelijk in tropische regio's. Uit het palearctische gebied zijn zeven soorten beschreven, maar de status van sommige hiervan is onduidelijk. In Europa komen in drie of vier soorten voor. Hiervan komt alleen *S. subsessilis* in Nederland voor, de andere hebben een Zuid-Europese verspreiding en zijn hier niet te verwachten.

Ecologie

Sphiximorpha-soorten zijn bosbewoners. Voor zover bekend leven de larven in uitvloeiend sap van boomwonden.

Sphiximorpha subsessilis Grote fopblaaskop

MR

Vergeleken met *Ceriana*-soorten is het achterlijf minder cilindrisch en sterker ingesnoerd ter hoogte van segment 2 (meer een 'wespentaille'). De achterdijen zijn enigszins verdikt. Lengte 12-14 mm.

Verspreiding en vliegtijd

Palearctisch. Van West-Europa tot in Turkije. In Europa van Zuid-Zweden tot de Pyreneeën, Noord-Italië en Roemenië. In Nederland bekend van tien mannetjes en twee vrouwtjes van negen vindplaatsen uit de jaren 1952, 1964, 1966, 1968, 1984, 1994, 2002, 2003 en 2005. De enige vindplaats buiten Limburg ligt in Gelderland (de Bruuk) en dateert uit 2005. Een generatie. De Nederlandse mannetjes zijn gevonden tussen 25 april en 23 mei, de vrouwtjes op 25 mei en 5 juni. Ook in het buitenland vliegt de soort van april tot in juni (SPEIGHT 2003A).

Ecologie

Loofbos op voedselrijke grond. De Nederlandse waarnemingen zijn van goed ontwikkelde loofbossen, behalve in De

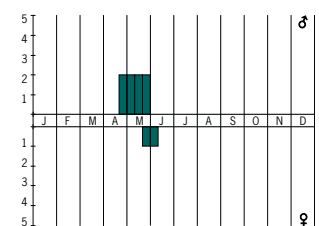
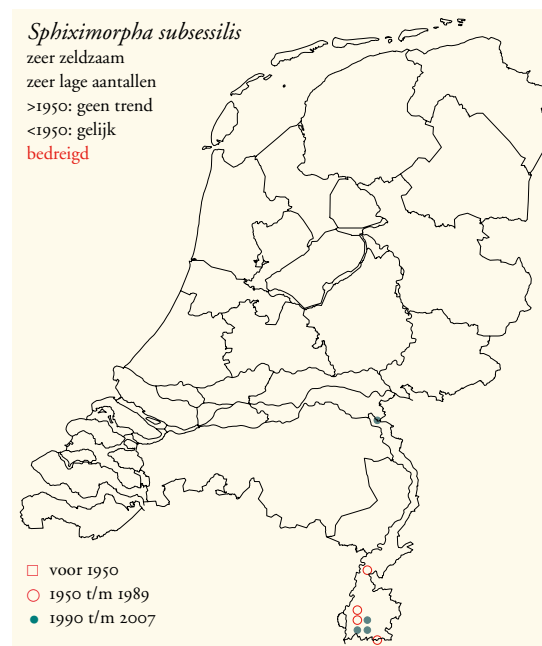

Sphiximorpha subsessilis in paring. Mannetje links.

Sphiximorpha subsessilis vrouwtje, eileggend in een spleet in boomschors.

Bruuk: hier werd een larve gevonden op een vrijstaande eik in het veen, op honderden meters afstand van het dichtstbijzijnde (eiken)bos (pers. obs. J. van Steenis). De soort kan midden in bossen op schaduwrijke plekken worden gevonden, maar ook op stammen van vrijstaande bomen. In Duitsland is de soort in oude stadsparken waargenomen en zelfs bij vrijstaande paardenkastanjes langs wegen (DZIOCK 2000). Mannetjes bewaken territoria rond stammen van loofbomen, vaak in de buurt van uitvloeiend boomsap. Ze zitten meestal laag bij de grond of tot op meer dan twee meter hoogte op de stam (DZIOCK 2000, pers. obs. M. van Adrichem). Hiervandaan maken ze korte vluchten om andere

Sphiximorpha subsessilis

insecten te verjagen (pers. obs. B. Wakkie). Op dezelfde plekken worden regelmatig *Brachyopa*-soorten aangetroffen (DZIOCK 2000), waarmee overigens geen interactie optreedt (pers. obs. J. van Steenis). Zweefgedrag is niet bekend. Er is een waarneming van een mannetje dat drie dagen achtereen schijnbaar bewegingloos op een boomstam zat (DZIOCK 2000).

Vrouwjes vliegen zoekend langs stammen en gaan soms boomholten binnen. Ze leggen eitjes langs uitvloeiend boomsap en kunnen hiermee uren bezig zijn (SPEIGHT 2003B).

De larve is in Nederland gevonden op 14 augustus 2004 in een sapstroom op een eik in Groesbeek (GE, pers. obs. J. van Steenis). In Frankrijk is de larve in uitvloeiend sap gevonden, aan de voet van een gewone zilverspar van circa tachtig jaar oud met een omtrek van bijna twee meter. In dezelfde sapstroom werden ook larven gevonden van *Brachyopa insensilis* (DUSSAIX 2007, ROTHERAY ET AL. 2006). Buitenlandse waarnemingen aan imago's suggereren dat de soort zich ook kan voortplanten in het sap van loofbomen zoals appel, els, iep, paardenkastanje, populier en wilg (DZIOCK 2000, SPEIGHT 2003A, B, WOLFF 1998B).

Summary – Very rare. No apparent trends. Threatened. Most records are from well-developed deciduous forest on eutrophic soil, except for one record from a solitary oak tree in a bog. In a sap run on this tree a larva was found in August.

Spilomyia Wespvliegen

JVS

Grote zweefvliegen (11-17 mm) die zowel qua uiterlijk als gedrag zeer sterk op wespen lijken. Kenmerkend zijn het tandvormige uitgroeisel onderaan de top van de achterdij, de ogen met bruin vlekkenpatroon en het ontbreken van een middenknobbel op het gezicht.

Taxonomie en determinatie

De taxonomie is duidelijk, zowel wat betreft de afbakening van het genus als de onderscheiden soorten. De Nederlandse soorten zijn te determineren met Barendregt et al. (2000). De buitenlandse soorten kunnen op naam gebracht worden met Kuznetsov (1997), Stackelberg (1958), J. van Steenis (2000) en Thompson (1997a).

Verspreiding

Holarctisch en neotropisch genus met naar schatting dertig soorten. De gebieden met de hoogste soortendichtheid liggen in het zuidwesten van Noord-Amerika en Mexico, rond de Middellandse Zee en in het verre oosten. In de neotropen en het verre oosten zijn nog onbeschreven soorten te verwachten. In Europa komen zeven soorten voor, waarvan er twee uit Nederland bekend zijn.

Ecologie

De soorten zijn sterk aan bossen gebonden, van subtropisch loofbos tot subboreaal naaldbos. Ze houden zich op op zonnige plaatsen, waar ze foerageren op diverse schermbloemen.

men. Mannetjes patrouilleren rond bloemen, bomen en gebladerte op zoek naar vrouwtjes. Daarbij verjagen ze regelmatig wespen.

De larven leven in natte boomholten van diverse loofbomen, zoals gewone esdoorn en berk (COPELAND 1989, DUSSAIX 2002, MAIER 1982, J. VAN STEENIS 2000).

Spilomyia manicata Behaarde wespvlieg

JVS

Grote *Spilomyia* met kortbehaard borststuk en geheel zwarte voortarsen. Voorste gele banden op rugplaatjes hoogstens in het midden onderbroken. Gele tekening op borststuk en achterlijf variabel. Lengte 11-17 mm.

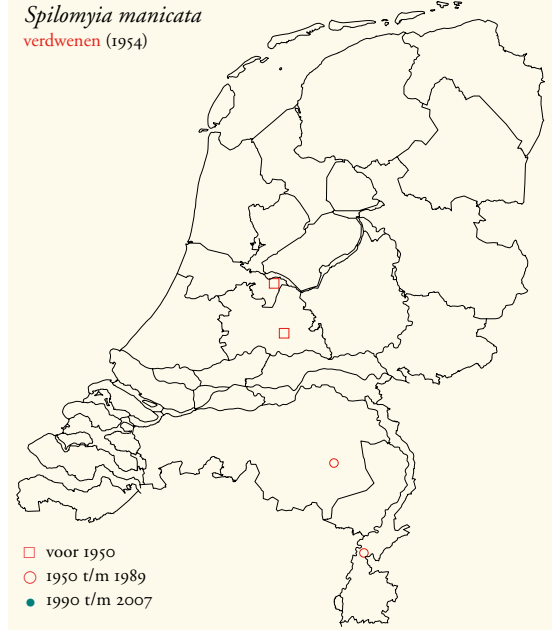
Verspreiding en vliegtijd

Europees. Van West-Europa tot in de Kaukasus. Van Midden-Zweden en Zuid-Noorwegen tot Italië en van Spanje tot in de Kaukasus (NIELSEN 1999, STACKELBERG 1958, J. VAN STEENIS 2000). Overal zeldzaam; de vele oude waarnemingen kunnen duiden op een achteruitgang (J. VAN STEENIS 2000). Vaak wordt maar een exemplaar per dag waargenomen.

In ons land bekend van vier exemplaren: rond 1890 Driebergen (UT), 24 augustus 1915 Huizerheide (NH), 21 augustus 1954 Helmond (NB), rond 1955 De Doort (LI) (GEURTS 1961, DE MEIJERE 1916, VAN DER WULP & DE MEIJERE 1898, VAN DER ZANDEN 1959).

In Europa vermoedelijk een generatie (J. VAN STEENIS 2000).

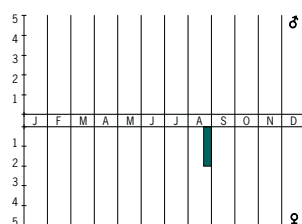
Spilomyia manicata verdwenen (1954)

Ecologie

De Nederlandse exemplaren zijn waarschijnlijk gevangen in loofbos op zandgrond, vochtig loofbos en heide. *Spilomyia manicata* heeft een voorkeur voor oude eiken-beukenbossen (SPEIGHT 1988A, TORP 1994), maar komt in Zweden ook voor in dennenbossen met oude loofbomen zoals berk, esdoorn en es (J. VAN STEENIS 2000).

De soort wordt weinig op bloemen aangetroffen. Meestal is hij vliegend te vinden tussen gebladerte, drinkend bij kleine stroompjes of een territorium verdedigend langs de bosrand.

Spilomyia manicata